

Sammensatte Stater og deres Udvikling.

En Anmeldelse.

Af

Marcus Rubin.

Blandt de mange fortræffelige Afhandlinger, der i »Statsvetenskaplig Tidskrift« foreligger fra Professor Fahlbeck's Haand, har en af de sidste ovenstaaende Betegnelse, med Tilføjelse »ett ord för dagen«. Det vil sige, at Afhandlingen er et Indlæg i den svensk-norske Strid. Men maaske tør det være en udenforstaaende tilladt at bemærke, at den ansete Forfatter her synes at have taget sig sin Opgave en Smule for let. Han fremstiller i yderst summariske Træk Hollands, Schweiz's, de nordamerikanske Fristaters, det tyske Riges og Østerrig-Ungarns Enhedstilblivelses Historie og paaviser, at fraset sidstnævnte gaar Udviklingen i Retning af større Enhed, — medens den for Sverige-Norge gaar i modsat Retning. Men Sammenligningerne synes mig at halte mere end tilladeligt. De nederlandske »Stater«, de schweiziske »Kantoner«, de nordamerikanske Kolonier rummede vel alle centrifugale Kræfter, der kunde give og gav Anledning til Stridigheder, ogsaa

af haandgribelig Art, med det Formaal at hævde de enkelte Deles Selvstændighed; men denne Hævdelse var et Udtryk for den overalt bestaaende Kamp imellem Kommuner og Landskabers Krav paa Selvstyre imod Fællesstyre, en Kamp, der naturligvis maatte blive af særegen Art og Styrke, hvor de forskellige Landskaber faktisk og retsligt havde stor Selvstændighed i det Øjeblik, Statsenheden dannedes, eller havde bibeholdt den Aarhundreder igennem, imedens Statsenheden organisk voksede frem. Dog hvad har dette med Sverige og Norge at gøre, hvor det ene Land, endnu i vore Bedsteforældres Tid, vilde erobre eller annektere det andet, der i Aarhundreder havde været det fjendtligt, og hvor det kun med Magt eller ved Tidsomstændighederne hindredes deri, hvorpaa man søgte at redde det bedst mulige ud af Situationen — lidet mere end en Personalunion.

Hvad det tyske Rige angaar, er Forholdene jo ogsaa yderst forskellige fra Sverige-Norges. Tyskland som et Rige var en urgammel Tradition, egentlig altid i Omrids en Virkelighed — om end med vældige Kampe indenfor Riget —, i det forgangne Aarhundrede endelig et levende Ønske hos store Dele af Tysklands Befolkning. Ligner dette Sverige-Norge? Og dernæst, hvordan opstod det nuværende tyske Rige? Ved at af de to Hovedandelshavere indenfor »Riget« den ene simpelthen sattes ud, saa at en stor Del af det oprindelige »Tyskland« ikke mere hører til Tyskland; den anden blev da ene paa Pladsen, indlemmede direkte i sig betydelige Omraader af, hvad der havde gjort Fællesskab med den

udelukkede Magt, og var i Stand til i væsentlig Grad at diktere Foreningsbestemmelserne for de Parter, der fik Lov til at beholde deres, stærkt begrænsede, Selvstændighed. — Da Østerrig-Ungarn af Forf. selv holdes paa Afstand, skal jeg ikke komme ind paa dettes »Historie«, og de ovenstaaende Linjer om de øvrige Lande maa selvfølgelig ogsaa kun ses som en Mod-Skitse overfor Prof. Fahlbecks, der ikke fremhæver nogen af de her nævnte stærke Afvigelser fra den svensk-norske Statsdannelse.

Aarsagen til den svensk-norske Unions Svækkelse finder Forf. hovedsagelig i den norske parlamentariske Statsforfatning, der vil samle al Magt i Stortingssalen og derfor ikke kan finde sig i en sideordnet Magt, der endog har sit Tyngdepunkt udenfor Norge. Dette er der vistnok megen Sandhed i, men der er dog ogsaa her adskilligt andet, som ikke maa overses eller forbigaaes. Den Maade, hvorpaa Sverige-Norge dannedes, var, som ovennævnt, ikke Tilslutningens, men halvt Erobringens, og naar nu Erobringen ikke lykkedes eller gennemførtes, er det ikke til at undres over, at det Norge, der var i fuld Opposition mod at være »Provins« af Danmark, ikke længtes efter at blive »Provins« af Sverige. Sidstnævnte Land kunde paa sin Side ikke vænne sig til at betragte Norge som ligestillet — formedelst Unionens Oprindelse, Sveriges egen Overvægt i Folketal etc., dets egen Historie og mange andre Forhold —, og tidligt fremkom der derfor unionsfjendtlige Strømninger i Norge, hvor de aldrig har været helt slukte.

Forf. nævner som den eneste Brøde, Sverige har paa sin Samvittighed, at det opsagde Mellemrigsloven

af økonomiske Hensyn, men tillægger dette Forhold underordnet Betydning. Mig forekommer det at have meget stor Betydning og at vise, at hvor det gælder Interesserne, har Sverige ikke meget at ofre for Unionens Vedligeholdelse; hvor vigtig denne Faktor er, kan ses af, at det i væsentlig Grad var den, der gav Anledning til den nordamerikanske Borgerkrig, og der skaber Ridser i det tyske Rige, maaske Revner i Forbundet mellem Tyskland og Østerrig, og det er ogsaa denne Faktor, der, ikke mindst netop fra svensk Side, frembyder den stærkeste Hindring for en nærmere Tilslutning af Danmark til Sverige-Norge. En Union mellem alle tre Riger i det nitende Aarhundredes Begyndelse vilde, efter Forfatterens Mening, have skabt en stærkere Forbindelse end nu mellem de to; dette er sikkert rigtigt, men set fra en anden Side fører det til, at Danmark ikke vil kunne være nogen Ven af et Supremati af Sverige over Norge; er vi ikke et Treforbund, maa vi vistnok foretrække at have to Lande overfor os fremfor et. Thi selv uden Union kan der være Spørgsmaal om en Ligevægt.

Det maa overfor Forfatterens Betragtning af, hvor »Skylden« for den svensk-norske Strid ligger, endvidere ikke overses, at samtidig med, at det er Imperialismens Tidsalder, er det Særnationaliteternes Tidsalder — lige indtil Genopdagelse af Nationaliteter, der var gaaet halvt i Forglemmelse —; ogsaa Danmark har jo mærket dette fra norsk Side, hvor man nu skriver norsk, og hvor en Frygt for Forblanding af dette Sprog med dansk har sat Penne og Tunger nok i Bevægelse.

Imperialismens Tid! Ja, da Politik kun kan planlægges for et kort Spand af Tid, maa de nulevende naturligvis regne med de store Magters Bestræbelser for at sluge de smaa, Bestræbelser, der f. Eks. fra tysk Side — tysk Videnskabelighed er altid svært lærvillig — betragtes som den eneste rette og civilisatoriske (saaledes i v. Fircks »Bevölkerungslehre«). Men det er dog, som sagt, umuligt at være blind for, at Tiden ogsaa kender modsatte Bestræbelser, lige ned til »Kommunens«, i hvert Fald til enhver Folkeindividualitets Særeksistens. Vil man spekulere filosofisk og paa langt Sigt, kan man jo minde om, at blot i de faa Aartusinder, vi kender af Menneskeslægtens Historie, har vi set Perserriket slaaet ned af græske Kommuner, Romerriket opløst i Snese af Stater o. s. fr. Til praktisk Politik skal det indrømmes, at slige Betragtninger ikke gør megen Nytte, men vel til Erindring om Tidernes Foranderlighed, ogsaa for de store, og om Civilisationens højst forskelligartede Veje. Selv om »det, der er, er fornuftigt«, behøver lykkeligvis ikke — hvad Sejrherrer stedse tror — det fornuftige til enhver Tid at give sig Udtryk i det, der nu er.

Man misforstaa ikke det sidst anførte, som om Prof. Fahlbeck skulde elske Storvældet. Tværtimod, han giver en ingenlunde uklar Antydning af, at Sammenslutningen herimod, f. Eks. mod det russiske Vælde, maaske bliver det, der med Nødvendighedens Magt kommer til at danne Frelsen for den svensk-norske Union. Og skulde virkelig en saadan Fare være i Udsigt, da maa det fra dansk Side saa stærkt som fra nogen ønskes og haabes, at enhver Uover-

ensstemmelse viger, hvor Maalet er en Skærmelse mod halvasiatisk Invasion. Men bedst var det dog, om man, selv inden man fik Kniven paa Struben, bestræbte sig for, gennem Forstaaelse af hinanden, at naa til Forstaaelse. Ogsaa vi danske trænger til at forstaa vore to Frændefolk, og de os.
